

ÁFORM UM LAGASETNINGU

– sbr. samþykkt ríkisstjórnarinnar frá 24. febrúar 2023, 1.–4. gr.

Málsheiti og nr.	Breytingar á lögum nr. 41/1979 um landhelgi, aðlægt belti, efnahagslögsögu og landgrunn (mörk landgrunns) – UTN25060089
Ráðuneyti /verkefnisstjóri	Utanríkisráðuneytið.
Innleiðing EES-gerðar?	☐ Já ☒ Nei
Dags.	

A. Úrlausnarefni

1. Forsaga máls og tilefni.

Samkvæmt hafréttarsamningi Sameinuðu þjóðanna eiga strandríki sjálfkrafa landgrunn að 200 sjómílum sem eru jafnframt ytri mörk efnahagslögsögunnar. Mörg ríki, eins og Ísland, eiga hins vegar sökum náttúrulegra aðstæðna víðáttumeiri hafsbotnsréttindi samkvæmt ákvæðum samningsins. Viðkomandi ríki eiga að senda landgrunnsnefnd Sameinuðu þjóðanna ítarlega greinargerð um ytri mörk landgrunnsins utan tvö hundruð sjómílna og nefndin fer yfir greinargerðina, leggur tæknilegt mat á hana og gerir tillögur um landgrunnsmörkin.

Í mars 2025 afgreiddi landgrunnsnefnd Sameinuðu þjóðanna endurskoðaða greinargerð Íslands um landgrunn á Reykjanes hrygg (vestur-, suður- og suðausturhluti Reykjanes hryggjar) og hefur landgrunnsnefndin þar með afgreitt og samþykkt mörk landgrunns Íslands á því svæði. Einnig hefur samþykki landgrunnsnefndarinnar fyrir landgrunni Íslands á Ægisdjúpi legið fyrir frá því 2016.

Náttúruauðlindir sem tilheyra landgrunninu eru jarðefnaauðlindir á borð við olíu, gas og málma, aðrar ólífrænar auðlindir hafsbotnsins og botnlaganna, til dæmis jarðhiti og lífverur í flokki botnsetutegunda og erfðaeefni þeirra. Réttindi strandríkis yfir landgrunninu utan efnahagslögsögunnar hafa ekki áhrif á réttarstöðu hafsins þar fyrir ofan, sem telst úthaf, og ná ekki til fiskistofna né annarra auðlinda þess.

Núverandi afmörkun landgrunns Íslands er sett fram í reglugerð nr. 196/1985 um afmörkun landgrunnsins til vesturs, í suður og til austurs. Sú afmörkun er birt á grundvelli 2. mgr. 6. gr. laga nr. 41/1979 um landhelgi, aðlægt belti, efnahagslögsögu og landgrunn. Í ljósi þess að landgrunnsnefnd Sameinuðu þjóðanna hefur nú samþykkt ytri mörk landgrunns Íslands á Reykjanes hrygg og á Ægisdjúpi þykir rétt að afmark þann hluta landgrunnsins í lögum, líkt og gert er með önnur hafsvæði.

2. Hvert er úrlausnarefnið?

Í 1. gr. laga nr. 41/1979 er landhelgi Íslands afmörkuð með hnitum. Líkt og áður greinir hefur landgrunnið hins vegar verið afmarkað með reglugerð á grundvelli 2. mgr. 6. gr. laganna. Í ljósi þess að niðurstaða landgrunnsnefndar Sameinuðu þjóðanna um Ægisdjúp og Reykjanes hrygg liggur nú fyrir er talið rétt að hnit vegna afmörkunarinnar verði uppfærð og sett inn í lögin líkt og afmörkun landhelginna.

3. Að hvaða marki duga gildandi lög og reglur ekki til?

Sjá ofangreint.

B. Markmið

1. Stefna hins opinbera á viðkomandi málefnasviði/málaflokki.

Stefna íslenskra stjórnvalda er og hefur verið að Íslendingar öðlist yfirráð yfir sem víðáttumestum landgrunnssvæðum. Nú liggur niðurstaða landgrunnarnefndar Sameinuðu þjóðanna um Ægisdjúp og Reykjaneshrygg og því mikilvægt að uppfæra afmörkunina í íslenskum lögum. 2. Markmið sem að er stefnt með lagasetningu í ljósi úrlausnarefnis og stefnu stjórnvalda. Að íslensk lög endurspegli afmörkun þess landgrunns sem Ísland hefur yfirráð yfir í Ægisdjúpinu og á Reykjaneshrygg skv. niðurstöðu landgrunnarnefndar Sameinuðu þjóðanna. Ef ríki afmarkar landgrunn sitt í samræmi við niðurstöðu landgrunnarnefndarinnar verða þau endanleg og bindandi gagnvart öðrum ríkjum. Er því nauðsynlegt að afmarka landgrunnssvæðið með skýrum hætti innanlands og tilkynna þau mörk að því loknu til skrifstofu Sameinuðu þjóðanna.
C. Leiðir 1. Ekkert aðhafst - hvaða afleiðingar hefði það? Afmörkun landgrunnsins í Ægisdjúpinu og á Reykjaneshrygg í íslenskum lögum væri ekki í samræmi við niðurstöðu landgrunnarnefndar Sameinuðu þjóðanna og yrðu ekki endanlega og bindandi gagnvart öðrum ríkjum. 2. Önnur úrræði en lagasetning sem metin hafa verið. Landgrunn Íslands er afmarkað á grundvelli laga og því þarf að uppfæra löggjöfina. 3. Mögulegar leiðir við lagasetningu. Gera þarf breytingar á lögum nr. 41/1979 til að lögfesta afmörkun landgrunnsins í Ægisdjúpinu og á Reykjaneshrygg.
D. Hvaða leið er áformuð og hvers vegna? 1. Stutt lýsing á þeirri leið sem áformuð er og rökstuðningur fyrir henni. Áformað er að gera breytingar á 5. gr. laga nr. 41/1979 þannig að landgrunn Íslands í Ægisdjúpinu og á Reykjaneshrygg verði afmörkuð í lögum til samræmis við afmörkun á landhelginni skv. 1. gr. sömu laga. Þá verður reglugerð nr. 196/1985 felld úr gildi samfara breytingum á lögnum. 2. Helstu fyrirhuguðu breytingar á gildandi lögum og reglum, hvort heldur bætt er við eða fellt brott. Sjá að ofan.
E. Samræmi við stjórnarskrá og þjóðarétt – aðrar grundvallarspurningar 1. Koma áformin inn á svið stjórnarskrár og þjóðréttarskuldbindinga? Með áformaðri lagabreytingu verður landgrunn Íslands í Ægisdjúpinu og á Reykjaneshrygg afmarkað í lögum í samræmi við ákvæði hafréttarsamnings Sameinuðu þjóðanna og á grundvelli niðurstöðu landgrunnarnefndar Sameinuðu þjóðanna. 2. Varða áformin ákvæði EES-samningsins um ríkisaðstoð, tæknilegar reglur um vöru og fjarþjónustu eða frelsi til að veita þjónustu? Á ekki við. 3. Er önnur grundvallarlöggjöf sem taka þarf tillit til? Á ekki við.
F. Samráð 1. Hverjir eru helstu hagsmunaaðilar? Önnur ríki og aðilar sem hugsanlega vilja stunda rannsóknir eða nýtingu á landgrunninu. 2. Er skörun við stjórnarmálefni annarra ráðuneyta?

Atvinnuvegaráðuneytið fer með mál er varða rannsóknir og eftirlit með vernd og nýtingu lifandi auðlinda hafsbotsins og starfsemi Hafrannsóknastofnunar, sbr. c. og d.-liði 2. tl. 2. gr. forsetaúrskurðar um skiptingu stjórnarmálefna milli ráðuneyta í Stjórnarráði Íslands, nr. 5/2025. Umhverfis-, orku-, og loftslagsráðuneytið fer með mál er varða rannsóknir og skráningu upplýsinga um náttúru landsins, hafsins og hafsbotsins, þ.m.t. starfsemi Íslenskra orkurannsóknna sbr. 4. tl. 10. gr. og framkvæmd alþjóðasamninga um umhverfismál sbr. 14. tl. 10. gr. forsetaúrskurðar, nr. 5/2025.	
3.	Samráð sem þegar hefur farið fram. Niðurstaða landgrunnsnefndarinnar hefur verið kynnt í ríkisstjórn.
4.	Fyrirhugað samráð. Áformin verða kynnt frekar innan stjórnarráðsins og áformaskjöl og frumvarpið birt í samráðsgátt stjórnvalda
G. Mat á áhrifum þeirrar leiðar sem áformuð er	
1.	Niðurstaða frummati á áhrifum, sbr. fylgiskjal.
H. Næstu skref, innleiðing	
1.	Hefur verið gerð verkefnisáætlun fyrir frumvarpssmíðina? Frumvarpssmíðin verður framkvæmd í samræmi við samþykkt ríkisstjórnar um undirbúning og frágang stjórnarfrumvarpa og stjórnartillagna, sbr. 10. gr. reglna um starfshætti ríkisstjórnar og leiðbeiningar dómsmálaráðuneytisins um vandaða löggjöf.
2.	Hvernig verður staðið að innleiðingu löggjafar? Hvað má gera ráð fyrir að þeir sem verða fyrir áhrifum, opinberar stofnanir/hagsmunaaðilar/almennigur, þurfi langan tíma til undirbúnings/aðlögunar? Ekki er gert ráð fyrir sérstökum áhrifum á aðila vegna breytingarinnar. Eins og áður segir munu áformaskjöl og frumvarp fara í samráðsgátt og samráð vera viðhaft við viðeigandi ráðuneyti og stofnanir.
3.	Hvaða forsendur þurfa að vera fyrir hendi til að lagasetning beri árangur? Á ekki við.
4.	Mælikvarðar á árangur og útkomu. Á ekki við.
5.	Hefur verið hugað að því að afla gagna til að meta árangur þegar þar að kemur? Á ekki við.
I. Annað	
J. Fylgiskjöl	
1.	Mat á áhrifum lagasetningar – Frummat, sbr. eyðublað.
2.	Önnur fylgiskjöl eftir atvikum.